

Sri Lanka đóng một vai trò chiến lược trên Con đường Tia trên biển thế kỷ 21 do Trung Quốc phát động đi qua Nam Á. Nhưng trái với những câu hỏi mà các nhà chiến lược Trung Quốc đang hình dung, quyết định tham gia hay đứng bên ngoài dự án của chính phủ Sri Lanka đang trở thành đề tài tranh cãi gay gắt.

Nằm trên một trong những tuyến hàng hải tập nập nhất thế giới, Sri Lanka đóng một [vai trò chiến lược](#) trên Con đường Tia trên biển thế kỷ 21 do Trung Quốc phát động đi qua Nam Á. Nhưng trái với những câu hỏi mà các nhà chiến lược Trung Quốc đang hình dung, quyết định tham gia hay đứng bên ngoài dự án của chính phủ Sri Lanka đang trở thành đề tài tranh cãi gay gắt. Việc hoãn dự án thành phố Colombo cũng khiến các nhà quan sát phân tích với nhiều tầng lớp; trong đó bên cạnh các tính toán kinh tế đơn thuần, còn là bài toán an ninh của Sri Lanka trong thế cạnh tranh giữa các siêu cường.

Bài toán Colombo

Hai cảng biển sâu 18m Colombo và Hambantota của Sri Lanka có vị trí chiến lược, giúp đảm bảo kết nối Đông - Tây của Con đường Tia trên biển tại Nam Á, tạo ra một hành lang biển xuyên suốt từ Trung Quốc qua Đông Nam Á tới hệ thống các cảng do Trung Quốc đầu tư tại châu Phi, trước khi qua Trung Đông và châu Âu.

Theo số liệu từ World Shipping Council, Cảng Colombo là cảng tập nập nhất tại Nam Á năm 2013, tiếp nhận 4,31 triệu container tiêu chuẩn (TEU)

. Hiện 5 Terminal đã đi vào hoạt động và đang lên kế hoạch xây dựng thêm 1 terminal để nâng công suất từ hiện 4 triệu TEU lên 12 triệu TEU, từ đó đứng vào hàng ngũ những cảng container lớn nhất thế giới.

[South Container Terminal](#) c a C ng Colombo là b n c ng th o ng m i n o c sâu duy nh t trong khu v c Nam Á có th ti p nh n các tàu c l n nh tàu l p Panamax (18000 TEU) và h u Panamax (trên 18000 TEU). o c xây d ng, qu n lý và đi u hành b i China Merchants Holdings International (CMHI - Trung Qu c) theo h p đ ng

[BOT 35 n m](#)

v i C quan Qu n lý C ng bi n Sri Lanka (SLPA), CMHI s h u 85% c ph n, còn SLPA 15%.

South Container Terminal

đ i vào ho t đ ng t 2014, công su t n m 2015 là 1,5 tri u TEU.

Trong khi Trung Qu c ch a có c ng nào t i Maldives, còn c ng ch đ o c a Bangladesh, chi m 92% ho t đ ng xu t nh p kh u c a c n o c là [Chittagong](#) thì ch sâu 8m, v i k nh d n dài t i 160km, thì vi c d ng chân t i Sri Lanka là b t bu c đ i v i các tàu Panamax đ i t o ng Nam Á sang châu Phi (xem b n đ d i đây). Vì v y, Trung Qu c đã t ng đ u t vào Sri Lanka

[g p 50 l n](#)

so v i th p k tr o c. Theo s li u t

[B Tài Chính Sri Lanka](#)

, các kho n vay t Trung Qu c đã lên t i 490 tri u USD vào n m 2012, g p 50 so v i n m 2002 và g p h n hai l n các kho n vay t Hoa K cùng các đ ng minh và các t ch c tài chính (kho ng 211 tri u USD). Các kho n đ u t khác c ng đã t ng h n

[4 t USD](#)

trong cùng giai đ o n.

Nh n th c đ o c t m quan tr ng c a C ng Colombo, vào tháng 11/2014, Trung Qu c đã ký v i Sri Lanka đ ng xây d ng [Đ án Thành Ph Thành ph C ng Colombo](#) (CPC) tr giá 1,4 t USD - kho n đ u t n o c ngoài l n nh t t i Sri Lanka. Giai đ o n m t v c i t o h t ng do China Communications Construction Company (CCCC) th c hi n. Đ án s k t n i C ng Colombo v i ph c h p các trung tâm th o ng m i, khách s n, c n h , các c s giáo d c, y t , công viên gi i trí, ... trên m t khu v c r ng 233 hecta. K v ng s thay đ i b m t c s h t ng (CSHT) và bi n Colombo tr thành trung tâm trung chuy n và [thu hút đ u t](#) , đ ki n thu hút t i 13 t USD đ u t khi hoàn thành.

CPC là m t trong nh ng đ án ch ch t đ c theo Con đ o ng t l a trên bi n và giúp

tăng cường vai trò chi phối logistics của Sri Lanka để với sáng kiến của Trung Quốc. Vị trí Sri Lanka tại Trung Quốc

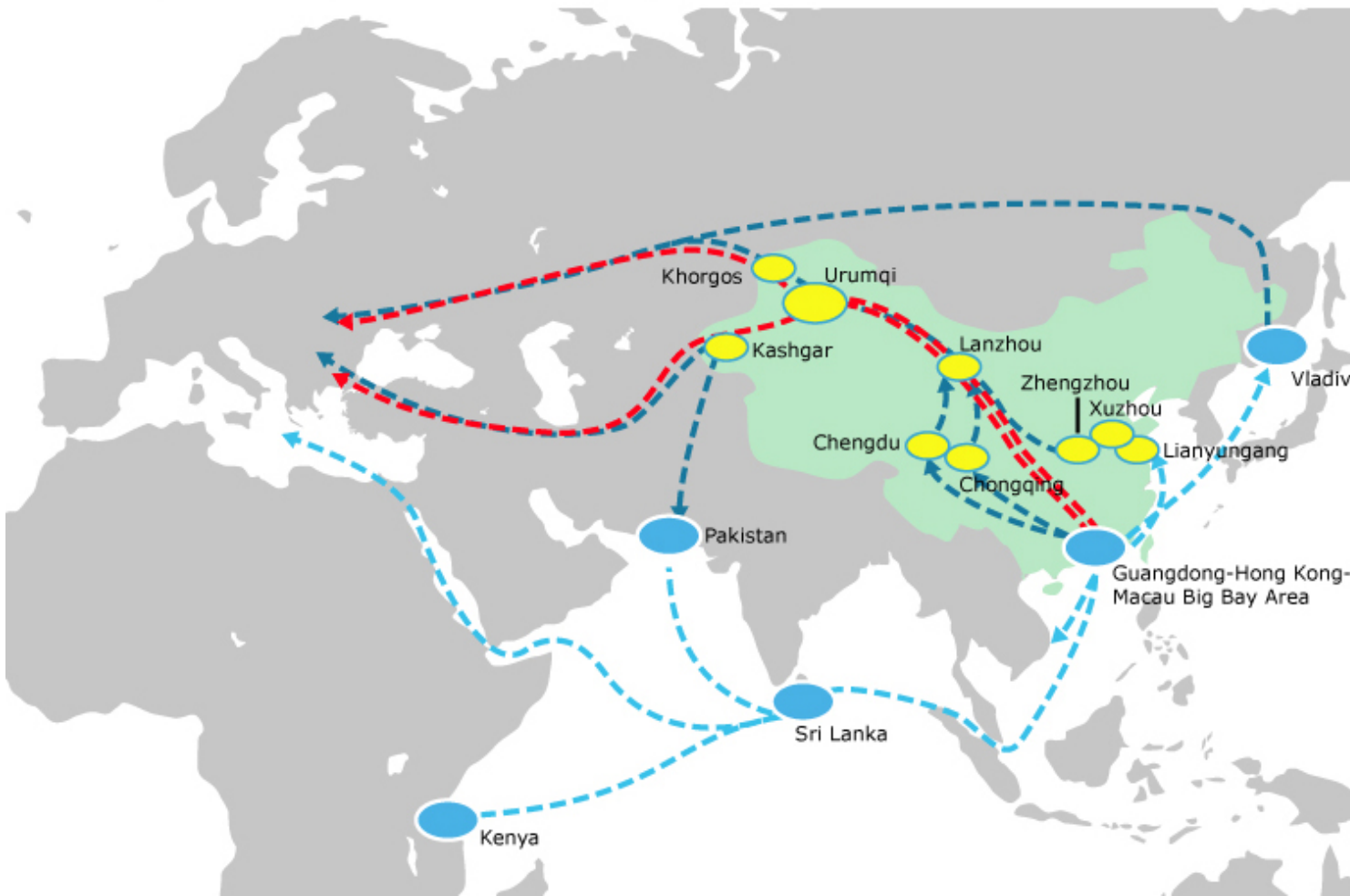
Karunasena Kodituwakku tin rằng Colombo sẽ trở thành một

[trung tâm tài chính](#)

của Nam Á, Đông Nam Á và Trung Đông. “Cùng quan trọng nhất khu vực Nam Á sẽ là cảng Colombo hoặc một cảng khác tại Sri Lanka”.

Tuy nhiên, dù có triển vọng và vai trò rất quan trọng, vào tháng 3/2015, Dự án CPC đã bị tạm dừng bởi chính quyền của Tổng thống mới tại Sri Lanka. Dự án được mở lại vào 12/2015 giữa nhiều luồng tranh luận trái chiều.

**Promoting connectivity:
Guangdong-Hong Kong-Macau Big Bay Area and the 21st Century Maritime Silk Road**

Bản đồ: *Tuyến đường liên nối kết: Guangdong - Hong Kong - Macau và Con đường tơ lụa trên biển thế kỷ 21.* Nguồn: *Guangdong Provincial Department of Communications, thực hiện bởi [HKTDC Research](#)*

Các thách thức của Dự án

Việc khai thông lối đi dự án Thành phố Cảng Colombo đang gặp chính quyền Sri Lanka vào bản thách thức lớn, dẫn đến tình thế đầy khó khăn.

Thực chất là vấn đề chủ quyền: việc tiếp tục dự án CPC sẽ giúp Trung Quốc kiểm soát được một điểm chiến lược quan trọng thông qua các điểm kho bãi xâm phạm vào chủ quyền của Sri Lanka. Theo Hiệp định được ký kết giữa Trung Quốc và Chính phủ của Cựu Tổng thống Mahinda Rajapaksa, sau khi cải tạo hoàn thành cho dự án, Trung Quốc sẽ có [toàn quyền](#) [1 n s 1 h 1 u](#) đối với 233 hecta đất tại dự án. Trong quá trình đàm phán sau này, Chính phủ mới của Sri Lanka chấp nhận quyên sẽ hâu của Trung Quốc trên 20 hecta và cho thuê 88 hecta đất tại dự án trong [99 năm](#) .

Quan trọng hơn, điểm kho bãi này không đòi hỏi Trung Quốc phải giúp đỡ Sri Lanka phát triển các cơ sở hạ tầng trên phần đất do Sri Lanka kiểm soát (115 hecta). Chủ quyền hoàn thành cải tạo hoàn thành là Trung Quốc sẽ có quyền quản lý hoàn toàn đối với 108 hecta/233 hecta đất dự án. Chính vì [điểm kho bãi quá bất lợi](#) , nên Thủ tướng Sri Lanka Harsha De Silva cũng nói đây là vấn đề cần giải quyết dù dự án sẽ tiếp tục. “Chúng tôi không muốn dừng dự án, nhưng chúng tôi cần xem lại các khu vực mà chính phủ Sri Lanka đã giải tỏa một phần.”

Chính phủ Sri Lanka cũng sẽ khó quản lý cách Trung Quốc sẽ dùng cảng. [10/2014](#) , một tàu ngòm đi đến - diesel lốp Tảng và một tàu chiến hạ trệ tàu ngòm Type 925 đã neo đậu tại South Container Terminal phía Nam thành phố Colombo (do CMHI Trung Quốc quản lý) . Sau đó vài tuần, một tàu ngòm lốp Tảng khác tiếp tục đậu tại đây. Trong các hai lần, Trung Quốc đưa [vi phạm các giao thông an ninh](#)

của Sri Lanka khi không cấp biển vào các Cảng do Chính quyền Sri Lanka quy định cho tàu quân sự và cảng không nhận được sự chấp thuận neo đậu tại cảng khác

Hiệu quả kinh tế và khả năng sinh lời là vấn đề nan giải thứ hai. Hàng loạt dự án do Trung Quốc đầu tư tại Sri Lanka đang hoạt động thiêu hiệu quả, thậm chí là thua lỗ. Trong đó nổi bật lên hai ví dụ là Cảng Hambantota và sân bay quốc tế Mahinda Rajapaksa.

[Hambantota](#) là một trong hai cảng nước sâu quan trọng nhất trên Con đường Tơ lụa trên biển đi qua Ấn Độ Dương và nằm trong chiến lược phát triển “

[five-hub](#)

” (năm trung tâm) của Sri Lanka.

Hambantota được xây dựng vào 2010, trị giá 306 triệu USD, 85% từ Eximbank Trung Quốc với lãi suất cố định 6,3%. 2014, Trung Quốc tiếp tục hỗ trợ xây dựng dự án mở rộng hơn 1 tỷ USD. 4/7 chủ cảng do Trung Quốc thuê, CMHI và CCC chiếm 85% cổ phần tại dự án. Nhưng dù có vị trí chiến lược và được đầu tư lớn,

tính đến tháng 6/2015, vấn đề chia sẻ lợi ích đã hòa và vấn đề thu hút được đầu tư dù đã tuyên bố là “

[cảng tự do](#)

” vào 6/2013. Theo Bộ trưởng Hàng hải và Vận chuyển (Minister of Port and Shipping), Cảng Hambantota là kho

[5 triệu USD](#)

vào 2012, và hiện đang được duy trì tại nơi nhu cầu của Cảng Colombo

Còn

[sân bay quốc tế Mahinda Rajapaksa](#)

(vốn đầu tư 209 triệu USD) đã lỗ gần 20 triệu USD trong năm 2014. Trong khi tại năm 2013, lãi suất đầu tư đã tăng từ 1,3% lên 6,3%.

[Bây nay](#) do chi phí gia tăng và lãi suất cao cảng là một lo ngại khác. Theo tính toán của Shirajiv Sirimane đăng trên Sunday Observer 3/2014 dựa trên thông tin từ các quan chức tại dự án Thành phố Cảng Colombo, giai đoạn cải tạo mở rộng ban đầu gồm giải tỏa và san lấp mặt bằng sẽ tốn tại 1,9 tỷ USD, tăng thêm 35% so với tính toán 1.4 tỷ USD ban đầu.

Lý do là vì “hỗ trợ” tài chính của Trung Quốc có lãi suất khá cao (3-6% cho dài hạn, 2% cho ngắn hạn) so với WB và ADB (lãi suất cho kho 0,25% - 2% cho ngắn - dài hạn).

Vào tháng 3/2015, các quan chức của Dự án tiếp tục cảnh báo về sự

[gia tăng chi phí](#)

triển khai d án do việc đnh ch xây dựng,
khin cho nghi ngờ v kh nng chi tr ca chính ph Sri Lanka ngày càng tăng lên.

[Kh nng chi tr](#)

ca Sri Lanka hiện rt hn chế do nguồn thu chnh ph gim và các d n đu t không mang lại li nhun như mong muốn. Thêm vào đ, đu t thiu hiu qu còn khin Sri Lanka khó nhn được

[h tr tài chính](#)

t các th ch quốc t do không đp ứng được các yêu cầu v thu hi vn đầu t. Chính ph Sri Lanka đ tng

[lin h IMF](#)

đ xin h tr cho mt s khoản vay của chính ph tin nhim, nhng đ không nhn được hi đp. Còn WB thì Sri Lanka s khó có th tiếp cận do CCCC (nhà thầu d án) đng b

[WB cm](#)

tham gia các d n do WB đu t đn 2017 vì hành vi tham nhũng (cùng hàng loạt công ty Trung Quốc khác). Do đó, dù n công hiện vn  mc tng đi an toàn là 36 t USD (2014), nhng nu các d n tiếp tc tht bi thì Sri Lanka khó có thể chi tr cho nhng khoản nợ của mình.

Sri Lanka s phi la chn giữa: (i) ph thuc, và b kéo theo kch bn mà Tng thng Sirisena nói trong

[tuyen ngn tranh c](#)

v by n là “Quốc gia của chúng ta đng tr thành thuc đa và chúng ta s tr thành nô l”, hoặc đn gin là (ii) b trng phn đt của mình ti d n vì không đ tin đu t và lãng phí c chi phí ln mt bng đ ci to h tng.

Cuối cùng là vn đ môi trng. Theo các tuyen b chính thc t chính ph Sri Lanka thì vn đ môi trng là thc thc chính đn đn lý do tm hon ca D n. Chính ph mi ca Tng thng Maithripala Sirisena đ cho ngng thi công d n này vì không thc hiện [nh giá Tác động môi trng](#) (Environmental Impact Assessment)

Khi m li vào tháng 12/2015, chính ph Sri Lanka tuyen b đ thc hiện xong “các đnh giá và th tc cn thiết”. Tuy nhiên, đng thi này không thể xoa du s phn đi. Các nhà nghiên cứu và vn đng môi trng cho rng việc ci to h tng và xây dựng Thành phố Cng Colombo chc chn s nh hng nghim trng ti rng san hô và nguồn cá trong khu vực.

Trung tâm T pháp Môi trng (Centre for Environmental Justice) cng đ

[đ trình h s kin](#)

lên tòa án đ dng dự án do các tác động tiêu cc ca nó đến môi trng vùng bin Sri Lanka. Phó Tổng trng lý (Deputy Solicitor General) nhn mnh, cho dù có tiếp tc dự án thì cng phi đng Hp đng hiện ti và ký Hợp đng mi vi C quan Phát triển Thành phố (Urban Development Authority - UDA).

Th lng nan ca Sri Lanka

Vi nhng thc thc k trên, việc triển khai dự án Thành phố Cng Colombo đường nh không mang lại lợi ích cho Sri Lanka. Thc cht, Chính ph Sri Lanka đang rơi vào th lng nan. Tiếp tc không đm bảo lợi ích, nhng li không th dng li. Trung Quốc hiện là nguồn đu t trực tiếp nước ngoài (FDI) ln nhất của Sri Lanka cng nh cung cấp hàng loạt khoản vay phát triển cho nước này. Vào thng 11/2015, B trng B Tài chính Sri Lanka Ravi Karunanayake cho biết thông qua Eximbank và các ngân hàng khác, Trung Quốc đã đu t khong

[6 t USD](#)

vào Sri Lanka trong vài năm qua

. Nu hy dự án thì s nh hng đn quan h với Trung Quốc, cha k phi đn bù hp đồng, mà nhiu điu khoản có th vn cha được chính ph công khai. Hin ti, CCCC tuyên b mi ngày mt

[380.000 USD](#)

ti Colombo, nên Sri Lanka s phi chi tr khon đn bù ln hn nhiu nu muốn hy dự án.

Ti hp báo vào thng 12/2015 v việc m li dự án Thành phố Cng Colombo, Ng i phát ngôn Chính ph Rajith Senarathne nói rằng Chính ph Sri Lanka đã quyết định s d b lnh hoãn và cho phép Trung Quốc tiếp tc triển khai xây dng sau khi việc

[tái đàm phán](#)

v hp đng vi Bc Kinh tht bi. “Chúng tôi đã quyết định s tiếp tc vi dự án vì không th hy nó giữa chng”.

Việc bt buộc phải tiếp tục thúc đẩy mt dự án không đm bảo lợi ích kinh t, trong khi li tác động tiêu cc ti ch quyn và môi trng, làm suy giảm uy tín chính trị và rc ri thêm các quan h đi ngoi rõ ràng cn phi có mt gii pháp hợp lý. Để tránh ph thuộc Trung Quốc, gim xâm phạm ch quyn và phát triển cng, Sri Lanka rt có th s mi thêm mt nước th ba tham gia vào phn đt của mình. Và quốc gia th ba có thể là n . Nhn định này được cng c dựa trên các s kin

và hành đng c a Chính ph Sri Lanka trong th i gian g n đây.

Gi i quan sát nói nhi u v vi c t m đng xây đng d án Thành ph Cng Colombo, di n ra sau [chuy n công du đ n n n](#) c a Tng thng Sirisena. K t qu c a chuy n đi là vi c kí k t nhi u th a thu n, trong đó bao g m vi c Th t tng n n Modi dành thêm m c tín đng 318 tri u USD cho Colombo đ m r ng ngành đng s t và hai n c đã đ t th a thu n cùng nhau phát tri n các ngành than, d u khí c a Sri Lanka và phát đng m t l c l ng đ c trách chung v kinh t bin.

Ngo i tr ng Sri Lanka tng nh n m nh v vi c [duy trì quan h](#) t t v i c Trung Qu c, n n và M . Sri Lanka xem Trung Qu c là m t ng i b n và đng minh quan tr ng, n n là ng i láng gi ng và anh c , và M nh m t tr ng tâm quy n l c quan tr ng. Nh ng n u kéo M vào thì ch c ch n s làm phi n lòng c Trung Qu c và n n . Trong khi s g n g i v đ a lý và quan h truy n th ng khi n vi c đ a n n vào tr n nên d dàng h n.

Ho c trong [s ki n tàu ng m](#) Trung Qu c neo đ u t i South Container Terminal vào tháng 9/2014. Ngay sau khi có thông tin, chính ph Sri Lanka đã ngay l p t c đ m b o r ng h s không làm “b t c gì đi ng c l i các l i ích an ninh c a n n”. T l nh h i quân Sri Lanka cng ph nh n s hi n di n quân s c a Trung Qu c trên lãnh th c a h và “s không bao gi th a hi p trên an ninh qu c gia c a n n”. Chính quy n Sri Lanka th m chí đã đ nh đ a ra bi n pháp

[c m các tàu ng m](#)

hi n di n t i các cng c a n c này. Tháng 2/2015, trong chuy n th m B c Kinh, Ngo i tr ng Sri Lanka

Mangala Samaraweera đã nh n m nh r ng Sri Lanka s không cho phép các tàu ng m Trung Qu c đ u t i các cng c a h .

K t gi a hai c ng qu c đang lên t i châu Á, h n ai h t, Sri Lanka hi u r ng s hi n di n c a Trung Qu c ở Colombo s khi n n n (và M) khó ch u.

Colombo hi n là

[tr m trung chuy n](#)

cho 13% hàng hóa c a n n . S ph thu c c a n n vào tuy n đng bi n qua Sri Lanka s không đ n n ng y n khi Trung Qu c đang hi n di n và có th đ i u chuy n l c l ng quân s t i đây. Vi c đng d án đã th hi n thái đ cân b ng trong quan h v i Trung - n , nh ng vi c ti p t c d án khi n Sri Lanka ph i đ a ra m t gi i pháp làm hài lòng n n . Gi a m t n n láng gi ng v i các liên k t m nh m v v n hóa và l ch s và Trung Qu c - m t ng i b n t t, m t đ i tác chi n

Đầu tiên và là nhà đầu tư chính, lựa chọn sắp tới của Sri Lanka sẽ rất khó khăn.

Vũ Thành Công, Nghiên cứu viên thu thập Trung tâm Nghiên cứu Quốc tế (SCIS),
Đội học KHXH&NV, HQG TP. Hồ Chí Minh.

Bài viết thuộc bản quyền Nghiên cứu Biển Đông. Mọi người chỉ được dẫn đường link bài viết, không được lấy khi chưa có sự đồng ý của Ban Biên tập.